משנה · אחרונים · הון עשיר · סדר טהרות

הון עשיר על משנה נגעים

רבי עמנואל חי ריקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הון עשיר על משנה נגעים

רבי עמנואל חי ריקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הון-עשיר-על-משנה-נגעים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה ג 4
משנה ד 4
פרק ב 5
משנה א 5
משנה ב 5
פרק ג 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ג 6
פרק ד 6
משנה ו 6
משנה יא 6
פרק ה 6
משנה ה 6
פרק ו 6
משנה ז 6
משנה ח 7
פרק ז 7
משנה א 7
משנה ד 9
פרק ח 9
משנה ה 9
משנה ו 9
משנה ח 10
פרק ט 10
משנה א 10
פרק י 10
משנה ג 10
פרק יא 10
משנה ב 10
משנה ט 11
משנה יא 11
פרק יב 11
משנה ב 11
משנה ה 11
משנה ו 12
פרק יג 12
משנה ג 12
משנה ז 12
משנה יא 13
פרק יד 13
משנה א 13
משנה ד 13
משנה ה 13
משנה ו 13
משנה יג 14

פרק א

משנה ג

נגעים

נגעים יש בו י"ד פרקים כנגד י"ד דברים שעליהם נגעים באים כדאיתא בילקוט מפוזרים במדרשים שבו (מצורע רמז תקסג וזכריה רמז תקעב. ועי' תנחומא מצורע פ"ד) ואלו הם. ע"ז, ג"ע, ש"ד, חילול השם, קללת השם, גוזל את הרבים, גוזל את שאינו שלו (כן הוא לשון המדרש), גסי הרוח, מספרי לשון הרע, ועין הרע, הגונב בסתר, נשבע לשקר, חושד בכשרים, ודיין המקלקל את הדין. וע"ד הנסתר נלע"ד לומר, שהנגע נמשך מי"ד עיתים לרעה כדכתיב (תהלים צא, י) לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך. וי"ד עתים לרעה הם הקליפות הסובבות עד מקום י"ד ספירות, כמ"ש בפתיחה דעירובין בשם ספר הגלגולים (פי"ח וע"ש פי"ז), שאין בטובה למעלה מעונג ואין ברעה למטה מנגע כדאיתא בס' היצירה (פ"ב מ"ז):

לפטור להחליט ולהסגיר. נקט להסגיר בסוף לסמכו להחליט, לרמוז דהמוסגר נמי טמא מקרי:

שבוע. כתב התי"ט שהוא לשון זכר, והביא ראיה מרש"י ז"ל (בראשית כט, כז) שפירש שבוע זאת שבוע של זאת. ולא ידעתי מה ראיה היא זאת, שרש"י ז"ל הוכרח לפרש כך, משום דשבוע הוא סמוך להיות אותה השין נקודה שבא. ועוד מה שאמר שבריבוי בא בסימן הנקבות שבועות, אף לזה אין ראיה ברורה, שהרי מצינו בדניאל סימן י' כמה פעמים שבועים, ובתורה עצמה מצינו שבעה שבועות (דברים טז, ט), דשבעה הוא שם מספר הזכר. ובשנים מצינו שבע שנים (בראשית ה, ז. ועוד) שהוא שם מספר הנקבה, וכן בכל התורה, כשמם היחיד שהוא בסימן הא נקבה. ולע"ד אלו השנים באים לרמוז שרשם העליון, ע"ד שכתבתי בפ' כ"ו דכלים משנה ב' ד"ה משום שלשה ע"ש:

לפטור את ההופך וכו'. משום דבעי למימר ביה מתוך החלט, הוצרך לשנות בתחילה מה הוא המחליט:

משנה ד

ר"ע אומר וכו'. לא ידעתי למה דחה התי"ט דברי הר"ב דפסק דלא כר"ע, בשתי ידים, מהטעם שהלכה כר"ע מחבירו. והלא הוא עצמו כתב במשנה ב' פ"ג דכלים, דכתוב במה"ריק בתשובה שורש קפ"ה (ואני בקשתיו שם ולא מצאתיו) שאין הכלל דהלכתא

דמר לגבי מר, נאמר על הדינים הבלתי נהוגים בזמן הזה. אף כי דבר זה זר בעיני שיהיו הכללים כאלו המוזכרים בש"ס סתם דחויים מסברא בדינים אלו, מ"מ התי"ט בנה כלל על זה וא"כ מה לו להתרעם על הר"ב שפסק דלא כר"ע מחבירו. ואין לומר על פי דרכו דכיון דדין זה תלוי בשבת הדרן לכללין, דהא מ"מ לא פליג ר"ח סגן הכהנים אלא בנגעים, דגם הוא ס"ל דהוי כדן את הדין ואסור לראותם בשבת. ואין לומר נמי דמשום דסתם לן תנא אח"כ כיצד להקל כר"ע דחאו, דאי הכי ה"לל זה. ועוד דאין משם ראיה, דמי לא יאמר דכל אלו דברי ר"ע הם:

פרק ב

משנה א

אני כפרתן. על לשון זה שמעתי מתלמידי החביב כמר יואל בכמ"הר יצחק חפץ מגור"ציאה, דמשום שהיה כהן היה אומר לשון זה, דקיל"ן (עי' פסחים נט:) כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, ויש מסתפקים (עי' סדר הדורות אות י' בערך ר' ישמעאל בסוף) אם היה כהן בה' יוחסין:

משנה ב

בשחרית. מקדימו לבין הערבים כי כן הוא קודם לו, דאי לאו מטעם זה אין לו סדר לבין הערבים בין שחרית לבתוך הבית, כי מאיר יותר משניהם:

ולא בתוך הבית. אעפ"י שאין זה מחמת שחסר אור היום:

ולא ביום המעונן. דומה לבתוך הבית, ויש בו רבותא יותר ממנו, דאין מסך הענן מעכב האור כמו מסך הבית:

פרק ג

משנה א

בין באיש אחד בין בשני אנשים. הואיל ונפקא לן דבר זה ממאי דאיתא בתורת כהנים שצריך שיהיה רואה עור הבשר עם הנגע כאחד כמ"ש התי"ט בשם הר"ש, מצינו רבותא בשני אנשים יותר מבאיש אחד, דאיכא למימר דבאיש אחד אינו יכול לראות שני נגעים כאחד משום דאינו יכול להבחין בעור הבשר שביניהם, איזה חלק ממנו שייך בנגע אחד כדי לראותו עמו דווקא, ואיזה עם אחר, ודילמא בראותו כאחד יחשוב בדעתו כל עור הבשר שביניהם לנגע אחד, ונמצא שראית נגע השני היא בלא עור בשר, אבל בשני

אנשים אין טעות זה נופל במראית עיניו כי גופים מחולקים הם ולתרויהו יש להם עור ובשר בפני עצמם, ואפילו הכי אין רואים אותם כאחד:

משנה ב

ולביתו ולכסותו. לא זו אף זו קתני, דכסות אחד נמצא בקל יותר מבית:

משנה ג

ובפסיון. משום דאינו מטמא אלא בסוף משא"כ במחיה, שנאו בסוף שלא כסדר הכתוב:

פרק ד

משנה ו

טמאה מפני שער לבן וכו' טמא מפני המחיה. תלה טומאת השער בבהרת, מפני שבה תלוי דכתיב (ויקרא יג, י) והיא הפכה שער לבן. משא"כ במחיה דלא תלה אותה בה אלא באיש, מפני שאינה תלויה בה כשער לבן שמטמאה אף שלא הפכה, ובזה נחה הרגשת התי"ט:

ומודה שאם יש במקום שער לבן כגריס שהוא טמא. שינה בלשונו ואמר שהוא טמא, לרמוז דבזה מודה כמו שמודה במה שהזכיר לעיל בתיבת טמא דהתם לא פליג כמ"ש הר"ב, וזהו דבא לאשמועינן, ובזה נחה הרגשת התי"ט:

משנה יא

קהה. לשון אם קהה הברזל (קהלת י, י). דפירושו הוא שהעלה חלודה מחמת שהוא זמן הרבה שמונח במקום אחד בלי נוגע בו, כן זה השער אמרינן שקדם לבהרת ושהוא זמן הרבה שהוא שם וטהור:

פרק ה

משנה ה

זהו שאמרו. אף ר"ע המיקל לעיל בשני אנשים יותר מבאיש אחד, משום הכי קתני הכא זהו שאמרו, משא"כ לעיל דלא יכול לכלול ולומר זהו שאמרו, דר"ע פליג עלה בחד. והתי"ט דרך דרך אחרת:

פרק ו

משנה ז

ראשי אצבעות ידים ורגלים. הקדימם לכלם מפני שכוללים הרבה:

משנה ח

הראש והזקן. מטמא בנתקים ואעפ"כ אינו מטמא בנגעים, משום הכי שנאם בסוף:
ונעשו צרבת. אע"ג דה"ה לקמטים שנתפשטו כמ"ש הר"ב, לא תני ליה, משום דלא שכיח. א"נ אם נתפשטו הרי הם כעור בשר ממש ומצטרפים נמי, כנל"עד:

פרק ז

משנה א

בקמט ונגלה. אע"ג דלא שכיח כמ"ש בסוף פרקין דלעיל דמשום הכי השמיטו כמ"ש התם, הוצרך לשנותו, דלא תימא כפירוש השני שכתבתי התם דאין דינו שוה לשאר הדברים, דהכא אינו כן:
טהורים. הוצרך לשנותו להפסיק בין הבבות דעליהו פליג רא"בי, דאי לאו הכי לא הוה ידעינן בפירוש אהיכא קאי ראב"י:
הראש והזקן עד שלא העלו שער וכו'. הכא נמי השמיט התנא בבא דקמט שהיה גלוי ונקמט ונגלה, וזה מוכיח מה שפרשתי במשנה אחרונה דפרקין דלעיל, דקמט כשנגלה הרי הוא כעור בשר ממש ומצטרף נמי לנגעים והנגע פושו לתוכו, והדעת מכרעת שיהיה כן, שהרי הוא דומה ממש לשאר עור בשר משא"כ הצרבת, וגם אינו מקום כינוס שער משא"כ קרחת הראש והזקן, ומשום הכי לא פליגי חכמים אראב"י בהא, ומודו לו דאם בא הנגע בעור הבשר קודם שנקמט ואח"כ נקמט ונתפשט דהוי טמא, משום דתחילת הנגע היתה במקום שראוי לו כל דיני נגעים וכי נתפשט פעם אחרת הרי הוא כמו שהיה בשעת ביאת הנגע, משא"כ בקרחת הראש והזקן וצרבת השחין דתו לא מיחזו לכל דיני נגעים, שהרי תנן בסוף פרקין דלעיל, חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקרח ונעשו צרבת הרי אלו מטמאין בנגעים ואינם מצטרפים בנגעים ואין הנגע פושה לתוכן ואינם מטמאים משום מחיה. ומשום הכי מטהרי רבנן, ואפילו כי חיו דדינם כעור בשר ממש מ"מ גרועים הם מקמט שנגלה, שהרי מקומם צלקת ולא דמו לעור בשר כמהו:
נעשו צרבת וחיו וכו'. התי"ט דחה דברי הר"ש והר"ב מכח קושי דקדוק לישנא דמתניתין, ולקח לשון הרמב"ם, ורצה להוכיח מדבריו שלא יטמא ר"א אלא כי חיו שדינם כעור בשר ממש כדתנן בפ"ט משנה ב', אבל לא כי נעשו צרבת שאין נגעם שוה לנגעי עור בשר כדתנן בסוף פרקין דלעיל ובריש פ"ט. ולעד"נ דאי אפשר שיטהר ר"א בצרבת השחין, הואיל ומטמא בראש ובזקן שנקרחו דדינם שוה לצרבת השחין כדתנן בסוף פרקין דלעיל, ואדרבא יותר היה ראוי ליטמא בצרבת מחמת הנגע שהיה בו קודם ביאת

השחין שהוא עור בשר ממש שיכול לחזור לקדמותו כשיחיה כדתנן במשנה ב' דפ"ט, ממה שיטמא לקרחת הראש והזקן מחמת הנגע שהיה בה בעת שדינו כעור הבשר ממש והוא כשלא העלה שער עדיין כדתנן בסוף פרקין דלעיל, שכשהעלה השער א"א לו עוד להיות נדון כעור בשר ממש דאפילו כשיקרח אין דינו אלא כדין צרבת, וא"א לומר דבבא זו דהראש והזקן עד שלא העלו שער וכו' בהדי בהרות טהורות דרישא נמנת, והיינו רבותא דאע"ג דהיה בו הנגע בעת שראוי ליטמא בעור בשר הואיל ולעת עתה א"א להיות כן שהרי העלו שער ונקרחו הרי היא טהורה אליבא דכ"ע, שהרי הפסיק ביניהם בתיבת טהורים, ובזה חילקה מבהרות הטהורות כמ"ש בד"ה טהורים, וא"כ אפוא הפלוגתא עלה נמי קאי.

ופירושא דמתניתין הכי הוא לע"ד, השחין והמכוה והקרח עד שלא נעשו צרבת. זו היא הטהרה שהפסיקה לטומאת הנגע שהיה בעור הבשר קודם בואם לשם השחין והמכוה כמ"ש הר"ב. נעשו צרבת וחיו. כלומר או חיו דאו או קתני, ומשניות הרבה מצינו דומות לזו לקצר הלשון. ראב"י מטמא. בעודה צרבת, מטמא כדין צרבת השחין, וכן בראש וזקן שנקרחו, אע"ג דלא בא נגע זה בזמן ההוא הראוי לדין זה של צרבת אלא בזמן שהיה לו לנגע זה דין אחר, והפסיקה הטהרה ביניהם, ואם חיו ועדיין אותו הנגע במקומו עומד הרי הוא טמא אליבא דר"א, כדין צרבת שחיה שאעפ"י שמקומה צלקת נדונת כעור בשר ממש כדתנן בפ"ט משנה ב', וטעמו הואיל ותחילתו וסופו טמא, אע"ג דכשהוא צרבת אין טומאתו אחרונה שוה בכל דיניה לראשונה, וכן בראש וזקן שנקרחו. וחכמים מטהרים. נגע זה מכל טומאה הואיל ונפסק בהיותו שם בטהרה, אבל אם בא הנגע זה בתחילה בהיותו צרבת וחיה, הואיל ואין הפסק טהרה בינו הרי הוא טמא כנגע עור בשר אליבא דכ"ע, ומודו נמי רבנן בנגע שבא בעור בשר ונקמט ונגלה ועדיין הוא שם, דטמא הוא כמו שכתבתי לעיל בד"ה הראש והזקן, אע"ג דיש הפסק טהרה בינו, משום דלא דמו לאלו שאותו הנגע כאשר היה בראשונה כן יהיה באחרונה כשנגל' לטמא כעור בשר ממש כמ"ש בד"ה ונעשו צרבת, משא"כ הראש והזקן כשנקרחו או השחין והמכוה כשנעשו צרבת דלא מטמו תו כטומאת עור בשר ממש, ואע"ג דכי חיו נמי דדינם כעור בשר ממש פליגי רבנן ומטהרי, התם היינו טעמא דיש הפסק גדול בשינוים רבים בין ביאת הנגע לעת עתה, שהרי הפסיקו טהרת השחין והמכוה, וגם טומאת צרבת בלתי שוה אליו דלא יחיה לעולם עד שיעשה צרבת מתחילה שהיא הקרום דק כדמשמע בפרק ט' משנה ב', משא"כ בקמט דאין בו כי אם הפסק טהרה לבד, ועוד דכשנגלה חוזר להיות כבתחילה ממש בלי שום רושם, משא"כ מקום השחין והמכוה שהוא צלקת עתה,

משא"כ בהיות הנגע בו בראשונה קודם ביאת השחין והמכוה שהיה דומה ממש לשאר עור בשר כמ"ש בד"ה הראש והזקן, זהו הנלע"ד:

משנה ד

והכוה. או הכוה, וז"ל הרמב"ם תולש הוא שיסיר השער לבן או יחתוך המחיה:

פרק ח

משנה ה

כל הראוי וכו'. הכא נמי לא הזכיר הקמט, וטעמא נ"ל כמ"ש במשנה א' דפ' הנ"ל, דכי נתפשט הרי הוא כעור בשר ממש, ומשום הכי יעכב את הפריחה כשנתפשט, משא"כ בראש וזקן וקרח שאף בעת הטמאם בנגעים אינם מצטרפים להם ואין הנגע פושה לתוכן, ולכן לא יעכבו את הפריחה אפילו באותו זמן אם פרח בעודם בלתי ראויים לתורת נגעים:

משנה ו

בשני ריסי עיניו. הם מתדבקים זה עם זה יותר משני השפתים, משום הכי לא הקדימם אליהם. ומ"מ ק"ק מה טעם לא הקדים בשני אצבעותיו לכלם, כי הם אינם מתדבקים כמו השני שפתים. וי"ל דהקדים השפתים, לרמוז דהם סיבת הנגעים ע"י לשון הרע שמוציאים, כמשאז"ל (ערכין טו: עה"פ ויקרא יד, ב) זאת תורת המצורע. המוציא שם רע, כל זה הדקדוק יש לפרש על פי פשוטא דלישנא דמתניתין דמשמע דקמ"לן דינא דבהרת העומדת חציה על אבר אחד וחציה על אבר אחר, דלא דיינינן לה כעומדת על מקום אחד ותטמא אעפ"י שמדובקים זה עם זה, דבזה האעפ"י שמדובקים דמתניתין הוא המדוקדק. אבל המפרשים ז"ל לא רצו בזה הפירוש על כי נשנית באמצע דיני פרח בכלו, ולדידוהו אין לשון האעפ"י וכו' מדוקדק, דלדברי כלם הל"ל אפילו שנדחוק תיבת האעפ"י כמ"ש התי"ט הם בלי ויו, אבל באמרו והם בויו אינו סובל פירושם. ולכן נלע"ד שכוונת המשנה היא כמו שפרשתי, ונראה לע"ד גם כן שזו היא דעת הר"ב והר"ש שסתמו דבריהם, ושלא כדין עשה התי"ט שסיבב דבריהם לדעת אחרת באמרו כלומר מאחר וכו' הפך כוונתם, דאם אמת היה הדבר הזה שכך הם מפרשים למתניתין אין ספק אצלי שלא היו סותמים פיהם כל כך כי מפרשים הם, ובמקום שאמרו להאריך אינם רשאים לקצר, ועל הקושי שיש להיות דין זה דבהרת סתמית בין דיני הפריחה, יש לישב דמשום דמיון דשתי בהרות נשנה הכא, משום דאף הם נראים לכאורה כשתי בהרות:

משנה ח

מן הפריעה ומן הפרימה. הקדים מלתא דגופא לדממונא דהוי לא זו אף זו, ובקרא דקפיד אחייובא בשנותו להפך הוי לא זו אף זו:

מן התגלחת ומן הצפורים. ה"נ הוי לא זו אף זו כדלעיל:

פרק ט

משנה א

השחין והמכוה. האמורה בתורה, ומשום הכי לא הוצרך לפרש בהם בסוף כמו בצרבת השחין, דכבר גילה זה בהא הידיעה:

פרק י

משנה ג

הצומח. קראו כך, דאפיק את שצמח כבר והוא המשואר דקתני סיפא:

אחת צהובה ואחת לבנה אינם מצילות. ולא תימא דדוקא בהיות השער שחור אינו מציל אלא בהיות השתים שחורות בגזרת הכתוב, אבל בהיותם השערות מצבע אחר דאינם שחור, הייתי אומר דכל שאינם סימן טומאה בנתק כגון הכא שאחד הוא לבן שאינו סימן טומאה בנתק כלל והאחר כמו כן הצהוב להיותו אחד אינו סימן טומאה, שיצטרפו לטהר, קמ"לן. א"נ הייתי אומר שדוקא שחור עם הצהוב הייתי אומר דאינם מצטרפין להיותם משונים זה מזה, שהצהוב הוא סימן טומאה בנתק משא"כ השחור שאינו סימן טומאה בשום מקום, אבל הצהוב עם הלבן דדומים זה לזה שכל אחד הוא סימן טומאה זה בנגע וזה בנתק, הייתי אומר שיצטרפו ולהיות שאין בשום אחת מהן כח לטמא הנתק הזאת יטהרוהו, דלא קפיד קרא אלא שיהיה בנתק הזה שתי שערות דומות שאין כח בהם לטמאה, קמ"לן, ובזה נחה הרגשת התי"ט:

פרק יא

משנה ב

מחצה למחצה וכו'. עיין מ"ש בריש פ"ט דכלאים על לשון כזה, דכיוצא בו יש לפרש הכא, וכן עיין מ"ש בפ"ד דמקואות:

משנה ט

הסליל. זה צורתו והוא נקוב וחלול כדי שיכנסו בו אותם שני ברזלי' דקים המסומנים בסימן ב', והמסומן בסימן א' הוא הסליל, והקוים קטנים שעליו הוא חוט הערב הסובבו, וכשרוצים להוציאו מעליו תופסים בקצה החוט המסומן בסימן ג', והסליל מתגלגל סביב הברזלים שנכנסים בו, ואינו יורד אלא סובב סובב הולך, ועל ידו מכניסים חוט הערב בשתי במקומנו, משום הכי הוא חלול, ואזלה לה שאלת התי"ט. וזו היא כוונת הרמב"ם לע"ד, אלא שהזכיר עצים במקום ברזלים:

משנה יא

קלע של ספינה. שנאו בנגעים, לרמוז דאדם מטמא בנגעים מפני שמדמה עצמו לקלע הספינה, שמרוב גסות הרוח הנושב בה מוליך הספינה במרוצה, ואף הוא מחמת גסות הרוח שבו, כחץ שחוט לשונו (ירמיה ט, ז. חץ שחוט לשונם וגו'), הורג במקום רחוק ע"י לשון הרע שמוציא מפיו כמשאז"ל (ערכין טו:), וכן כל שאר העונות שע"י נגעים באים, כשתדקדק היטב תמצא הגסות הרוח סיבה להם, ובזה נתישבה הרגשת התי"ט:

פרק יב

משנה ב

עד שיהיה בו אבנים ועצים ועפר. כתב הר"ב דכתיב (ויקרא יד, מה) את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית. ע"כ. דמדלא כתב האבנים והעצים והעפר, אלא וכינה הכל על הבית באמור אבניו ועציו, ובעפר הזכיר הבית בפירוש, למדנו דא"א לבית המטמא בנגעים שיהיה חסר משום אחד מאלו, והלמוד דמשנה ב' פ' י"ג דכשהוא נותץ נותץ את שלו לבד ולא של חבירו, אין אנו למדין אותו מכינוי עציו וכו' כמו שפירש הר"ב שם, אלא מונתץ והוציא דכתיב לשון יחיד, משא"כ בחליצה וקציעה כנלע"ד, והתי"ט האריך בהוצאת לימוד זה ללא צורך, כי בפירושי זה יתורצו כל שאלותיו על הת"כ, עיין בדבריו כי לקצר אני צריך:

משנה ה

כנגע. יפה כיון התי"ט ז"ל באמרו שאינו אומר נגע אלא כנגע, שלא יפתח פיו לשטן. שהרי אמרו רז"ל (עי' זו"ח רות לו: ועי' שעה"כ דרושי הלילה דרוש ז') על לא תאונה אליך רעה (תהלים צא, י). זו לילית, ונגע לא יקרב באהלך (שם). זה סמאל. ומה שרצה ליתן טעם שעל נגעי בתים לבד צריך לומר כך כי הם הראשונים, אבל לא על נגעי בגדים וגופו שכבר הוחזק רשע כמשאז"ל (עי' ויק"ר פי"ז ד), ודמשום הכי לא נזכר דין זה כי אם בבתים, אף כי

אפשר להחזיק דבריו באמור דהאמת כך הוא דע"י נגע הבתים עדיין אינו מבורר לרשע ממש דדילמא לגלות איזה מטמון לו אירע לו זה כמשאז"ל (שם ו), משא"כ בנגעי בגדים וגופו דלא שייך דבר זה כלל אלא ודאי רוב חטאיו גרמו לו, מ"מ אומר אני דאין אנו צריכים לכך בשאר הנגעים, שהרי כתיב בהם (ויקרא יג, ט) והובא אל הכהן. והראה אל הכהן (שם מט). וכשהיה בא לו לא היה צריך לומר לו כלום, אלא היה מראה לו גופו או בגדו, משא"כ בנגעי בתים שצריך לקרוא לו שיבא לביתו, ולכן היה צריך להוציא מפיו כנגע וכו', ומשום הכי הוצרך הכתוב להזהירו והתנא להזכירו, שאפילו כשיצטרך להוציא שם זה מפיו כדי שלא יפתחנו לשטן שלא יוציאנו בלשון ודאי אלא בספק, וא"כ הוא אף אם יארע שהוצרך לכך בשאר הנגעים אע"ג דלא שכיח דמשום הכי לא חש הכתוב ולא התנא להזכירו, לא יוציאנו מפיו אלא כזה בספק, דסוף סוף אף כי לכאורה נראה בהם שהוא רשע, (לו) [לא] משום זה נתיר לו שיטמא פיו ביותר, כ"ש שאפשר שלא יהיה אפילו רשע ממש, כי יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים:

אם כך על של רשע. דלצדיק הרבה דרכים למקום לגלות לו המטמוניות שבבית בלי טורח ועמל של אמצעות הנגע, לכך קורא אותו רשע אע"ג דאפשר דלגלות לו איזה מטמון אירע לו כן כמ"ש:

משנה ו

תחת ארבע. אצטריך דלא תימא דהוי כאחד תחת שתים ולא יביא:

פרק יג

משנה ג

אבניו עציו ועפרו ניתצין עמו. כתב הר"ב דכתיב (ויקרא יד, מה) ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו [ואת] כל עפר הבית. דמשמע כל אבנים שנבנו עמו ועצים שנבנו עמו ועפר שנבנה עמו, ע"כ. ולעד"נ דמרבויים דאת קא נפקו, דאכנויים כבר דרשנו אותם לאשמועינן דאין הבית מטמא בנגעים אלא אם כן יש בו אבנים עצים ועפר כמ"ש במשנה ב' דפ' הנ"ל. א"נ ממשמעותא דקרא תרתי משמע כמ"ש הר"ב, והרבה דרשות כיוצא בזו מצינו בת"כ:

משנה ז

אם עמד טמא. אע"ג דהטהור עומד שם מתחילה, דאיכא למימר לאו כל כמיניה לעשות מושבו שם כל זמן שהטהור הוחזק בו, כמו שמצינו במשנה י"א דכשנכנס לבית שלא ברשות בעינן שישהה:

משנה יא
הדלקת הנר. מדקתני הנר בהא הידיעה, נראה דאנר של שבת קאי, דאינה פחותה משני פיות כנגד זכור ושמור:

פרק יד

משנה א
ושני תולעת. עיין מ"ש בזה בריש פ"ט דכלאים, ועיין בספרי מעשה חושב מ"ש על השינוי שיש בין תולעת שני לשני תולעת הנזכר במצורע ובפרה אדומה:

משנה ד
הנזיר. הקדימו למצורע לסמכו לתיבת מצוה שבשבילו נשנית, ולכן לא חש לעיקר מכלתין:

משנה ה
ולקיחתן כאחד. דבענין זה בקל נמצאים שוות וכדפרשתי ביומא (פ"ו מ"א) בשני שעירים, וה"ט דלא קתני גבי לקח אחד היום וכו' אעפ"י כמו בשאינם שוות, וכדפרשתי ביומא ע"ש:

משנה ו
ארכו אמה. להיות כי עיקר טהרת המצורע ע"י שמוציא שם רע מסיבת גסות רוחו, תלויה ברמז שרומזים לו בארז הגבוה מכל האילנות שצריך שישפילנו ויצרפנו עם האזוב השפל מכל האילנות, כמשאז"ל (תנחומא מצורע פ"ג הו"ד רש"י ויקרא יד, ד) שישפיל עצמו, משום הכי תלאו שיעורו בדבר הגורם השפלה, ואין לך דבר שמשפיל לב בני אדם כמו זכרון בואו לעולם מטפה סרוחה המצטיירת ע"י זווג איש ואשה, כי אמה שהוא אורך הארז הוא שם משותף לאבר התשמיש, כמד"א לא יאחוז באמה וישתין (עי' שבת מא.), ועביו תלאו ברובע, כי רובע הוא לשון המשמש לזווג כמו שאז"ל (נדה לא.) על פסוק (במדבר כג, י) ומספר את רובע ישראל. וזה הרובע יהיה של כרע, על שם ברא כרעיה דאבוה, שאינו חשוב אפילו כחלק עליון של אביו אלא ככרע, כי יוצא ירכו הוא, וזה הכרע יהיה של מטה הנקראת פוריא ע"ש שפרים ורבים עליה כמשאז"ל (שבת עז:), וצריך שיהיה כרע זה שבור, להורות כי מטעם זה צריך שיהיה לבו נשבר, מלבד ההוראה פשוטה שיש לו משבירה זו של רגל המטה, שמאותו היום ואילך נאסר בתשמיש המטה כי כן הדין בימי ספורו כדתנן במשנה ב', אע"ג דבימי חלוטו מותר. ושבירה זו תהיה אחד לשנים ושנים לארבעה, כי טפה אחת יוצאת מהמח ונפרדת לשנים כשמתבשלת

בשתי ביעי דדוכרא, ואח"כ הולכת לארבעה שהם בין שני צירים ושני דלתות שברחם האשה ומשם הוא נוצר, ומזה ידע כמה הויתו שפלה, וגם ידע ע"י שבירה זו שמכל זה הוא נעדר כל הימים שהם בזה המספר של אחד שנים וארבעה שהם שבעה, כנגד שבעה ימי ספורו המתחילים עתה שבהם אסור בתשמיש המטה כמ"ש, וגם יזכור ע"י שבירה זו יום המיתה שנוהגים עליו שבעה ימי אבלות הנחלקים לשלשה חלקים אלו של אחד שנים וארבעה, כי יום ראשון אסור בכמה דברים מן התורה משא"כ בשאר הימים, ובשני הימים שאחר יום ראשון אסור בכמה דברים מדרבנן שאינו אסור בהם אחר השני ימים ההם, כי אחר שלשה ימים של אבל יש כמה עניינים שהקלו בהם אע"ג דעוד ארבעה ימים נוהג אבלותו, נמצא היותם השבעה ימים של אבל חלוקים לאחד שנים וארבעה, הרי מבואר איך דרך חשבונות אלו שחשבו רז"ל בשיעור ארז זה כולם מורים על מה שצריך שיחשוב המצורע כאשר יטהר בו, כדי לטהר נפשו עם טהרת גופו בשבירת גאון לבו הרמוז בארז, וזה יזכור כשיתן אל לבו ששיעור הארז תלוי בדבר הנשבר בדרך הנ"ל: **המטה**. בנונית, כן נראה:

משנה יג

נתערבו קרבנותיהן. החטאות לבד הוא שנתערבו הכי מבואר בתוספתא (פ"ט ז-ח), וקרבנו אשר קרבו הוא זריקת דם החטאת שנתערב אשר הביא אחד מהם לעזרה עם אשמו ועולתו, ואמר שהקריבו אשמו כדין אשם מצורע הקודם לחטאת, אמר להם שהחטאת הוא מן התערובת וכדי שלא להפסיק בקרבנותיו שהיו עסוקים בו לא חשו להמתין על האחר שיביא אשמו אלא הקריבו מיד החטאת לשם מי שהוא, כי באמת דין קדימה לקרבן על חבירו הוא כשהובאו כלם שם לפניו אבל בלאו הכי אין מעבירין על המצות, וכן כתב הרמב"ם בפרק ט' מהלכות תמידין (הי"א) אחר דיני הקדימה, אימתי בזמן שבאו כלן כאחת אבל הבא ראשון קרב ראשון והבא אחרון קרב אחרון. ואח"כ מת המצורע, ודייקא נמי לשון המשנה דעל מעשה כזה שאלוהו, דלא קתני וקרבו אחד מן התערובות שהוא חטאת, ומסתמא הייתי יודע שכבר הקריבו שני האשמות של כל אחד ואחד מפני החטאות המסופקות של מי הם וצריכים שהאשמות יקדימו להם, אלא קתני והקריבו קרבנו של אחד מהם דמשמע שזה התערובת היה קרבנו המיוחד לו, ואין זה אלא כמו שאמרנו שבא הוא לבדו עם אחד מהם לעזרה שנראה כאילו זה היה קרבנו ממש שאין לאחר שייכות בו, ואירע המעשה כמ"ש, ושאלוהו איך יעשה האחר על חטאתו דווקא והכי מפורש בתוספתא, כי באמת על העולה והאשם לא היו צריכים לשאול לו מאומה כי הם לא נתערבו, והוא השיב להם מה שצריך לעשות בשביל תקון

החטאת, ופשוט הוא שגם אשמו צריך שימתין להקריבו אחר שהפקיר נכסיו דבלאו הכי לפי פסק ההלכה לא היה לו תקנה, אלא דבהכי לא איירינן כמפורש בתוספתא.

וא"כ אין לנו תפיסה אלא על הר"ב דהזכיר תיקון לאשם, דא"א להיות על פי ההלכה, כי שמואל דמוקים אוקמתא זו (נדה ע.) לפי פירוש הר"ב דגם האשם נתערב, מוקי ליה דכבר קרב משום דס"ל כר"ש דאין האשם קובע (לעיל מי"א), אבל אנן דקי"לן דאין הלכה כר"ש צריכים אנו לבקש דרך אחר שלא שייך לשאול ולא להשיב מה יהיה על האשם, ויהיה כהלכתא. ולפי פירוש הר"ב מלבד הקושיא דהוי דלא כהלכתא, קשיא נמי אמאי לא שתק ר' יהושע מיניה ולא הזכיר להם אלא תקון החטאת, דבשלמא לשמואל אתי שפיר דאף אם אמת שנתערב שאלו לו בענין שלא היה שייך שאלה עליו לפי דרכו כי בשקרב האשמות קודם שמת איירי, אבל לפי פירוש הר"ב דס"ד דזו היא סברת סתמא דתלמודא בשאול והא איכא אשם, דדוקא בהיות אשם נמי מעורב שאלו ומשום דס"ל כר' יהודה, מסתמא מוקים לה הפך שמואל כשלא קרב אשמו, קשה דסוף סוף למה לו לר' יהושע לשתוק מיניה אם גם הוא אחד מהדברים הצריכים לתקון המצורע ההוא שעליו שאלוהו, אלא ודאי אינו כן אלא על פי המסקנא דקי"לן כר' יהודה באשם מצורע, וכרבנן בספק אשם פשוט הוא דהוה מוקים לה תלמודא כמבואר בתוספתא בפירוש שלא אירע התערובת אלא בחטאות, ושהיה המעשה כמו שהצעתי לעיל, ואפילו שמואל על השאלה המפורשת אינו חולק אלא דאומר דאף אם אירע שהיה כך יש צד לומר לפי סברתו שאינו צריך שום תיקון כי אם על החטאת, אע"ג דאיכא מאן דס"ל דע"י הקרבת האשם נקבע בעשירות. אבל על הרמב"ם ז"ל אין לנו שום תפיסה דהמדקדק יפה בפירושו ובחבורו דעתו במשנה הזאת כמו שפרשתי, ומשום הכי העתיקה שם כצורתה, ואזלה להם התמיהה שתמה עליו הר"ב בעל כסף משנה והר"ב בעל תי"ט והניחוה בצ"ע, כי דבריו אמת וצדק לע"ד כמ"ש:

נגעים מתחיל במם ומסיים ביוד היינו ים, שהרשע שהוא כים נגרש (ישעיה נז, כ). הוא הוא המוכה בנגעים, כמשאז"ל (עי' בפתיחה למכילתין) שעל כמה עוונות נגעים באים, וכמו שאם תהפוך נגע יהי ענג, כן אם תהפוך ים יהיה מי, על שם מי ירפא לך (איכה ב, יג), כי היא המדה המרפא חולים כמבואר בספרי משנת חסידים מפתח הכוונות סדר מועד מסכת גמילות חסדים פרק א' פיסקא ח' ע"ש, נמצא שכשתהפוך ים למי, שנקראת התשובה כך, וכמו שהארכתי בספרי חושב מחשבות בכמה מקומות, תהפך הנגע לענג:

סליק מסכת נגעים. כי במלשינים נוגעים:

לא תלשין בני אדם כי תפריד לבין רעים.
גם תרבה שפיכות דם עם מכות ובנגעים: